

Gyertyánági Endre

Adj innom!

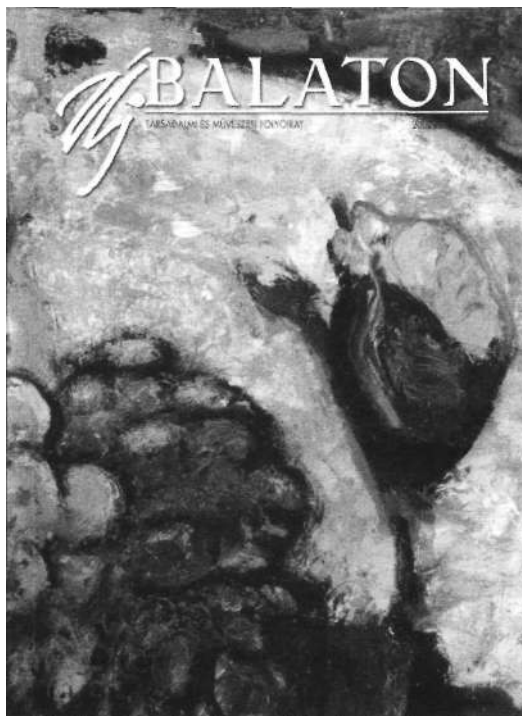
Az Új Balaton című társadalmi és művészeti folyóirat köszöntése

A negyedévenként megjelenő Új Balaton folyóirat legutóbbi, szeptemberi számát olvasva - amely egy igazi szellemi kalandnak tekinthető - egyre inkább erősödik bennem az a meggyőződés, hogy a Veszeli Lajos főszerkesztő és munkatársai nevével fémjelzett, Balatonalmádban megjelenő lap egy kristályosodási pont, a „hegyre épült város” az értékek felmutatásában és egyúttal a Balaton-térség megújulását segítő kulturális innováció forrása.

Engedve a szüreti idő (mitikus idő!) csábításának, a szeptemberi szám szoros tematikával rendeződik a balatoni múlt és jelen, a szőlők, a présházak és a borok világa köré. A hangulat fellebeg, egy sajátos aurát kap a Balaton-körmék, Hamvas Béla angyalai és dralái vesznek körül bennünket. [Minden borbán kis angyal lakik, aki - ha az ember a bort megissza - nem hal meg, hanem az emberben lakó megszámlálhatatlanul sok kis tündér és angyal közé kerül. - A bor filozófiája, 1945. Idézi Balogh Ödön (Budapest) Bacchusszal cimborálva című írásában.]

A balatoni borokat jó társaságban kortyolva kegyelmi pillanatokat élünk át. „A bor spirituális olajtartalmú ital.” - mondja Hamvas Béla. Felkenés és beavatás egyben. A nagy művészet ihletője, amelyben „képződményé” válik, Gadamer szavaival: ergon és többé nem csupán energieia. A csokorba szedett bordalok szerzői, Keresztúri Dezső, József Attila, Gárdonyi Géza, Berda József (művészetét Matyikó Sebestyén József avatott visszaemlékezése is megidézi), Kiss Benedek (akit „A szőlőhegyi évszakok gazdájának” titulál elemzésében Németh István Péter) Baranyi Ferenc és Utassy József (akinek a Ragyogjon a bordal című verse méltó zárása a kiadványnak) ma már klasszikusnak számítanak, az érzésünk az, hogy hozzájuk képest még nagyon kevés időt töltöttünk el a borospincék hűvösében. Mégsem idegenek ettől a világtól az „új hangok”: Széki Patka László Veszprémből, Dukai István Iszkázzról, Kelemen Lajos Kaposvárról (aki szemmel láthatóan nehezen besorolható és más irányba tekint, de horizontja a töredezettségéből is az egészre mutat). Némi csalódást okoz ugyanakkor, hogy Vass Z. Zsolt kitűnő írásában bemutatott Németh István Pétertől semmit sem olvashatunk.

Az Új Balatonban a versek mellett a széppróza kisebb terjedelemben jut szóhoz, de ami bekerült, jó választás volt, ez egyaránt elmondható Balogh Tamás (Budapest) és Sobor Antal (Székesfehérvár) írásairól és - az emlékezés műfajában íródott - Czuczor Sándornak (Balatonalmádi) a keszthelyi diákok pincelátogatásairól, László Zsuzsának (Budapest) a Győrökön gazdálkodó - pihenő Simándy Józsefről és a és Feszi Árpádnának a régi füredi hangulatról és Endrődi Sándorról szóló, feltehetően harmincas években keletkezett írásairól.

A folyóiratban két jelenkort idéző interjú is olvasható, az egyik Cséby Géza (Keszthely) tollából, aki dr. Bakonyi Károly szőlőnemesítővel folytatott egy „délutáni beszélgetést”, a másik Lőrincz Sándornak (Kaposvár) Opperheim József kötese borosgazdával folytatott inkább irodalmi (önmagán átszűrt) párbeszéde, akiben felmutatja a jövő zálogát, „a különleges szakértelem és szakmaszeretet, tudatos piacpolitika és erősödő marketing” szerepét a borászati kultúra fenntartásában és továbbörökítésében.

A képzőművészet értő megjelenítése nem csak jól válogatott és szerkesztett - balatoni élményvilágot tükröző - képi anyagot jelent. Kitűnő tanulmányokat olvashatunk a nagybányai iskolát alapító Hollósy Simon életképeiről dr. Benedek Katalin (Budapest), hasonlóképpen Pap Gyula balatoni festészetéről dr. Haulisch Lenke (Budapest) művészettörténészek tollából. Pap Gyula alkotásai - akit a „súlyosabb, építményesebb természeti formák készítették alkotásra, így a Balatonnál készült képeim a víznél nagyobb szerepet kap a parti világ, a látomás helyett a szilárd valóság” - és a többi képzőművészeti alkotás méltó keretét adják a kiadványnak, és talán ennél többet is, egyfajta horizontot és a párbeszéd lehetőségét az irodalmi anyaggal alkotott egységben. A Szüretelő lány című képe két változatban is szerepel, kicsit nehéz összehasonlítást tenni, amelyben a fekete-fehér nyomat is szerepet játszhat. Pap Gyula gazdag őszi színvilágát sajnos csak a borítólapon élvezhetjük. A 70 éves Csiszár Eleket köszönti Matyikó Sebestyén József - akinek 1999-ben Nagykanizsán a Hevesi Sándor Művelődési Központban is megtekinthettük a kiállítását. Csiszár Elek „a személyes megfosztottság érzéseinek panaszoja el, hogy milyen lett a világ” - „aki még átélte a „negyvenes évek még tisztavízű, otthonias, megtartó erőt képviselő tóélmény világot” - felmutatja az „ipari tevékenység által feldúlt, megsebzett” Somogy megyét, ahol az „utak, az útjelzők a komplex magány szigeteivé” váltak.

Jó érzés olvasni Szombathy Bálint írását a szigetvári Vigadó Galériában megrendezett olasz festőművészek kiállításáról, ebből az anyagból Maddaiena Barletta, Adriana Collovati, Antonia Cendamo, Alberto Valsecchi és Ivo Stazio festményei láthatók a folyóiratban (mindannyian a laboratorio 2 csoport tagjai). Az Új Balaton nyitott szellemiségében nyoma sincs a provincializmusnak (mindez látszik a szerzők után feltüntetett helynevekből is), a műhely a tagjai tudják, hogy a Balaton a környezete nélkül nem Balaton. A jó értelemben vett lokálpatrióta érzület tükröződik (lásd a Balaton-kultusz nagy alakjának Cziganó Károlynak a megidézését P. Miklós Tamás tollából Zánkáról), az identitásunk megőrzésében egy zárt, szinte szoros entitássá kell válnunk, amelyben csak önmagunkhoz és egymáshoz igazodhatunk. Enélkül nincs értelme nyitásról beszélni (mert nincs mit megnyitni), csak ha felismertük, a „Csipkerózsika-álomszenderén, és mindennapos álmokon józanulva: Hiszen bennünk van Európa!” (Matyikó Sebestyén József)

Az Új Balaton Múltidéző rovata bemutatja dr. Csoma Zsigmondnak (Budapest), a Magyar Bortörténeti Társaság elnökének tanulmányában „A balatoni szőlők és borok évszázadait”, ezenkívül két igényes néprajzi tanulmány is olvasható, az egyik dr. Laposa József építész (Budapest) írása, aki a Balaton menti pincéket és prэшházakat mutatja be, a másik Gráfik Imre néprajzkutató (Budapest) Balatoni Bacchus című írása. Bár nem ebben a rovatban került publikálásra, mégis ide tartozónak érzem Kovács Emőke PhD doktorandusz (Kaposvár) alapos és olvasmányos írását, aki a Pesti Hírlap cikkei és hirdetései alapján dolgozza fel a balatoni gőzhajózás történetét.

Jó arányérzékéről tanuskodik a Szépirodalom, a Képzőművészet és a Múltidéző rovat szerkesztése, tartalma jól megformált és szilárd értékrendet tükröz. Az Értekező és a Kitekintő rovatot ehhez képest töredékesebbnek érzem, de nem rovom fel, mert a feladat óriási. Ha az Új Balaton valóban társadalmi folyóirat akar lenni, nem kerülheti meg azt az igényt, amely a Parnasszust kötné össze a hétköznapi valósággal.

Az innováció kérdésével kezdtük, amelynek alapja az állandóság és a változás viszonya és helyes aránya. Az írásokban számtalan jó gondolat vetődik fel, amelyek mindegyike megéme egy-egy misét. A hangsúly most erősebben a múlt-ra helyeződött. Talán az eljövendő számok Értekező és a Kitekintő rovatának lehet témája a jelenkori helyzetünk alaposabb elemzése és a jövőképünk megfogalmazása, ezek a rovatok talán a társadalmi vita színterei is lehetnek.

A hagyomány a jelenben újrafogalmazva nyerheti el az igazi értelmét. A megértésben végbemenő új aktualizálás a múltat egy valódi történelembe vonja be. Így mi sem maiadunk azok, akik voltunk. Nehéz elhordozni a régiek terhet egy olyan korban, amely nem akar szembesülni, sem a jellel, sem a hagyománnyal. Ennyiben tapasztalat nélküli. Vagy mégis van tapasztalat, csak megfogalmazásra vár? Miért ne lehetne éppen itt a szembesülés helye?

Ez a legnagyobb kihívás az Új Balaton szerzőgárdája és mindazok számára, akik magukénak érzik ezt az értékes és ígéretes folyóiratot.

Az Új Balaton című folyóirat megrendelhető az alábbi címen: 8221 Balatonalmádi, Bajcsy-Zs. u. 14. Telefon/fax: (88)543272. E-mail: ubalaton@enternet.hu

(A címlapon Pap Gyula: Szőlős csendélet című festményének részlete látható)